

Հրատարակում է յորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը:
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, կես տարուանը 6 ռուբլի:
3 ամսուանը 3 ռ. և մի ամսուանը 1 ռ.:
Ըստնձին համարը 7 կոպեկ:
Բաժանորդագրող ինչևիցե ընդունվում է խնայողաբար:
Անդրանակալն զրոյանառանց ընդունում է:
Հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Ардаганагъ“:
կամ Tiflis, Redaction „Ardzagang“:

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՆԱԲԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Խմբագրութիւնը բաց է ամենայն օր 10—1 ժամը
(բացի կիրակի և տոն օրերէն):
Յաշտարարութիւնը ընդունվում է ամեն ինչուով:
Յաշտարարութիւնները համար վճարում են իւրա-
բանիւր բաժնի 2 կոպեկ:

„ԱՐԴԱԳԱՆԳԸ“ ՆԵՐԿԱՅ 1893 ԹՈՒՆ

„ԱՐԴԱԳԱՆԳ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՆԱԲԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
(ՏՆՆԵՆԵՐԱԿՈՒՆԵՐՈՐԻ ՏՆՐԻ)

Ներկայ 1893 թուին «ԱՐԴԱԳԱՆԳԸ» հրատարակվում է այժմեան
գիրքով և նոր ծրագրով: Թերթը ստանում է Հիւսիսային գործակա-
լութեան» Հեռագիրները:

«Արձագանքը» լայն է տեսնում շարժվող երեք մի-
գամ—չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը:

«ԱՐԴԱԳԱՆԳԻ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարուանը—6
ռ., երեք ամսուանը—3 ռ. և մի ամսուանը—1 ռուբլի:

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է ԽՐԴԱԳԱՆԳԸ (Երևանեան
Հրատարակիչ և Միջին-Փողոցի անկիւն, քաղաքային տան հանդէպ) և
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ:

«ԱՐԴԱԳԱՆԳԻ» օտար քաղաքներից գրուել ցանկացողները պէտք
է դիմեն Հետեւալ Հասցեով՝ Тифлисъ, Редакция газеты „Ардаганагъ“:
իսկ արտասահմանից՝ Tiflis, Redaction du journal arménien
«Ardzagang»:

Յաշտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր գումարները և բո-
լոր լուծարումները:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱՐԴԱԳ ԶՈՎ ԵՆՆԻՍՅԱՆ:

СЪ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЙ ЦѢЛЮ

А М Ъ Б О М Ъ

ПОТРЕТОВЪ и АВТОГРАФОВЪ

выдающихся дѣятелей науки, искусства, промышлен-
ности, литературы и политики всего міра

Издание К-ни Е. С. Урусовой

Открыта подписка на 2-е роскошное издание
Цѣна въ шелковой папкѣ 20 рублей

„ въ обыкн. коленк. „ 15 „

Подписка и продажа производится въ складѣ изданія въ Конторѣ Все-
россійскаго Общественнаго и торгово-промышленнаго „Ежегодника“ въ
Москвѣ: Большая Лубянка, д. К-ни Голицыной кв. № 13, въ типографіи
Т-ва Т. Н. Кушнерова и К°, въ г. Тифлисъ, въ Центральной Книжной
торговлѣ и у всѣхъ книгопродавцевъ въ Имериі; книгопродавцамъ уступае-
(59)

(5—3)

ՖԵԼԻԷՏՈՆ

ՈՇՈՏ ԵՐԿԱԹ *)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ
(913—928 թ.)

Առաջին մասն:

III

Ինչպէս մի տարաբնիլ փոթորիկ, որի
առաջ ամեն ինչ գոյում և տապալվում
է, այնպէս վրայ վազեցին Բուսովի գե-
նորները Վաղարշ բերդի պարիսպնե-
րին, կարծես նրան միանգամայն կու տա-
րու, ոչնչացնելու և շնչելու երկրի երե-
ւոյն... Սարափիկի գոռին գոչելովով
անթիւ նետեր ձգելով գէպի պարիսպ-
ները, որոնք ճանձերի բազմութեան նը-
ման ուզում էին վեր մագլցել պարիսպ-
ների վրայ և հիմնադատակ տալ ամեն
ինչ կոտորել բոլորին ով համարակող
էր իրանց դէմ կանգնել և աչքովտով
յազուրդ տալ իրանց արեւնաճառա սըր-
տերին, երբ մեր միւսի ետեւից, բերդա-
կանների նետերից վիրաւորուած, ընկ-
նում էին դիտելի և մահաւան տաղանքի
մէջ տոյրովում:

*) Տես «Արձագանք», № 48.

Արհամարանքով նալում էին Սմբատ
արքայի իմ բուն քաջերը գէպի աչք
բազմութիւնը և տառապարտութեամբ
թշնամաց դիմելից գիպները մէկը մի-
սի վրայ կիտում:
Գոռում էր կատաղած Բուսովը, իւր
գորբերին խրախուսում և նրա վաշտին
աչքերից կատաղութեան կայծեր էին
թափվում, երբ տեսնում էր իւր դիմ
հանգիւստ և գիպները բոլորներ կիտու-
լը, որ մինչև պարիսպներն էին հասնում:
Նա ուզում էր արիւնկույտ գիպները
կոխկոտրելով բերդը մտնել և բոլորին
մաս մաս կորստել, բայց իւր կեանքը
թանկ էր ծախում: Այնտեղից սլանում
էին հաշկական գնդի մահաբեր նետերը
և իրանց հունձն անում:
Կատաղութեան փրփուրը բերանին,
գոռում էր իւր զինուորներին, խրախու-
սում նրանց, առաջ մղում, բայց ոչ մի
բան չէր օգնում, նրանց դիմացը անկե-
հեր կանգնած էր Վաղարշ բերդը իւր
ընտիր քաջերով, նրանց ողևորում էր
Սմբատ հայոց օրինական թաղութորը:
Երբ որ տեսաւ Բուսովը իւր գորբե-
րի կոտորածը, երբ նկատեց բերդական
ներքի քաջութիւնը, հրաման տուց իւր
գորբին լետու նահանջնելու և ապա առաջ
կոչելով Վաղիկի հաշկական գոռուրդ
սկսեց խրախուսել նրանց:
— Տեսնում էի ինչպէս քաջ են հա-

յերը, դուք էլ ցոյց տուէք ձեր քաջու-
թիւնը:
Առ հաշկական գոռուրդ նետաձու-
թեամբ շտապ սլացաւ դէպի բերդը,
բայց բերդից արձակուող նետերը շնա-
նցին և դրանց, որոնցից շատերն ընկան
դաշտում առանց բերդին մի փոքր ան-
գամ վնաս տալու:

Երեկոյանցաւ: Արեւ արդէն իւր վեր-
ջին հանգիստն էր առնում երբ փողը
հնչեցին և զինուորները յետ հարձակա-
նի իրանց բանակները:

Բայց Բուսովը կատաղած էր: Իւր
գորբի կոտորածը նրան լուսաւորութեան
մէջ էր ձգել, այն ինչ իւր նպատակը
չէր ազդում Սմբատին բռնելու: Թան-
կալին օթոյն վրայ նստած մի թիկուն-
քը տուած բարձին, նա ձեռքի համբը
չէր ձգելով, երբեմն իւր նօսը մուրուր
շփելով մտածում էր: Կատաղութեան
և վրէժխնդրութեան արեւը գէպի վրայ,
Ստոյլի իւր նա աչք ժամանակ, փոքրիկ
բաց կատաղութեամբ լցում անքաղ
կարծես ուզում էին դուրս մղել բոլոր
նախապաշտները:

Այդ միջոցին նրա մտաւ վրան իւր
ճառարները մէկը և խոնարհ դուրս տա-
լով նրան կանգնեց վրանի դռների մօտ:
Բուսովը դուրս բարձրացեց և նա-
չեց նրան ծառան առանց համարակու-
նի:

դուռն է մամուլի՝ Համարեա թե
բոլոր ներկայացուցիչները Հաւանու-
թեամբ, իսկ մի քանի կէտերը, ինչ-
պէս և թեկնածուների ցուցակը, մշա-
կած են Հետեւալ չորս լրագրները:
«Վաղարշ», «Նոր-Գար», «Տիֆլիսի
Լիստոկ» և «Արձագանք», մասնա-
կազմով «Վաղիկ» Երազրենիէի՝
նախկին արտոնատու և այժմեան
աշխատակից պ. Նիկոլաձէի:

Ուսշ ենք բերում թե սկզբունք-
ները և թե թեկնածուների ցուցակը:

«Թիֆլիսի» մամուլի ներկայացու-
ցիչները ժողովը միաձայն ընդունել
է այն սկզբունքը, որ թեկնածուների
ցուցակ կազմելու պէտք է քաղա-
քային խորհրդին այնպիսի իրաւա-
տուները կազմակերպութիւն տալ, որ

մի քառամասկի ընթացքում ընդու-
նակ լինի վարելու քաղաքի գործերը
քաղաքի և նորա բոլոր բնակիչների
Համար ամենաօգտուաւէտ հղանակով,
և բնաւ պէտք չէ զիկավարելու այն
ցանկութեամբ, որ որոշ իրաւատու-
ների ընտրութեամբ ապահովուել վա-
րէութեան այս կամ այն կազմակեր-
պութիւնը:

Այս նպատակով խորհրդակցու-
թեան մասնակցողները ցուցակներ
կազմելու հիմք չընդունելով թեկնա-
ծուների այս կամ այն ազգութեան
պատկանելը, անհրաժեշտ են Համա-
րում, որ ազգայն գումարի կազմա-
կերպութեան մէջ մասն ունենան
քաղաքի բնակիչները բոլոր փոքր
ի շտապ նշանաւոր մասերի ներկա-
յացուցիչները:

Այնուհետեւ օգտակար և ցանկալի
է հանաչուած, որ իրաւատուների
թիւում ընտրուած լինին քաղաքի
բոլոր մասերի, նոյն իսկ նորա ա-
րուածականների ներկայացուցիչները,
քաղաքային տնտեսութեան Համար
օգտակար բոլոր մասնագիտութեանց
ներկայացուցիչները, այն անձինք,
որոնք յայտնի են որպէս իրաւատու-
ների լրանց բերդաւոր գործունեու-
թեամբ կամ անմիջապէս մասնակցել

են քաղաքային տնտեսութեան գոր-
ծերը վարելուն:
Վերջապէս անհրաժեշտ է Համա-
րում, որ գումարի անդամ դառնան
նոր մարդիկ, որոնք իրանց պատրաս-
տութեամբ ու բնակիչների կարեւ-
րերին ծանօթ լինելու շնորհիւ կա-
րող են քաղաքի Համար օգտակար
գործիչներ լինել:

Միւս կողմից ժողովականները քա-
ղաքի շահերին անհամապատասխան
են Համարում այնպիսի անձանց ընտ-
րութիւնը, որոնք իրեն իրաւատու-
ներ օրինաւորաբար բացակայ են
եղել դուռնից նիստերից, նմանապէս
նոցա, որոնք քաղաքի Հետ կապակի
կամ վիճելի կարողութեան լարաբե-
րութիւններ ունեն:

Մի և նոյն ժամանակ ժողովա-
կաններն ընդունում են որ իրաւա-
տուների թեկնածուները որոշելու չէ
կարելի աչքի առաջ չունենալ բնա-
ւորների այս մասին ունեցած Հա-
կացեցներն ու ուղղութիւնները և
գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւն-
ները:

Ինչն ըստ ինքեան Հատկանալի է,
որ բացի վերը լեռնածից՝ ցուցակ կա-
մելու առաջնորդող նշանակութիւն
պիտի ունենան որոշուած թեկնա-
ծուների բարոյական լատկութիւննե-
րն ու ընդունակութիւնները:
Այն այս սկզբունքներն իրանց
զեկականութեամբ մամուլի ներկա-
յացուցիչները կազմեցին իրաւատու-
թեան թեկնածուների այն ցու-
ցակը, որ ընթերցողները կը գտնեն
ստորեւ:

Մենք առիթ կ'ունենանք դեռ ևս
ցոյց տալու, թէ որ աստիճանի այս
ցուցակը Համապատասխանում է ժո-
ղովի ընդունած սկզբունքներին:
Առաջմ ասքանը կարող ենք
ասել ընտրողներին, որ այս ցուցակը
միանգամայն Հետու է որ և է կու-
սակցական ոգուց և բոլոր եղած ցու-
ցակները միակն է, որ աչքի է ու-
նեցել ընդհանուր և ըստ մեզ միան-
գամայն ճիշդ և արդարացի ուղղ-
ութեանը:

ՆԵՐԿԵՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԻՍՏՑ գրում են մեզ. — Ըստ նա-
խընթաց ծանուցման տեղական Հո-
ղեւոր իշխանութեան կերակի 18-ին
ամսուայ մեծ բազմութիւն ժողովրդեան
Հաւաքվում է Հայոց եկեղեցում, ուր
ներկայ են լինում և օտարազգի
աստիճանաւորը: Սկզբը ու պա-
տարագրել լետոյ կատարվում է տա-
րիկը ի Տէր Հանգուցեալ Մակար
կաթողիկոսի: Բարեշնորհ Հաւաքեալ
վարդապետ ազգու քարոզ է լսում
կաթողիկոսի նշանակութեան մա-
սին: Ֆարեցի կարգը Հանգիստը
կերպով կատարելից Հետ պատուաւոր
անձինք և աստիճանաւորները սուրճ
են վարելում բարեշնորհ յաջորդի
մօտ:

Ցուցակ է, որ նոյն տարիկից
Հանգիստ, ինչպէս Հարգուում է
«Նոր-Գարի» 68 Համարում ժախտը-
ներից մէկը, Թիֆլիսի-մայր եկեղե-
ցում ժողովուրդը շատ սակաւ է եղել:
Տեղական Հողեւոր իշխանութիւնը ոչ
միայն այդ մասին խաղաղաբար չէր
որ և է կերպով, այլ և կարծում
ենք թէ մտածած անգամ չէր տա-
րիկը կատարելու, եթէ Ներսիսեան
դպրոցի Հողաբարձութիւնը Հրաւիրէր
նորա ուղարկութիւնն այդ պարտա-
կանութեան վրայ:

«Պիտիկի» խմբագիրը ար-
տաստելով տեղական թերթերից այն
լուրը, որ Թիֆլիսի մամուլի ներկա-
յացուցիչները ժողով են կազմել ընդ-
հանուր սկզբունքներ մշակելու, ու-
րոնցով պէտք է զեկավարուել առա-
ջիկայ քաղաքային ընտրութիւննե-
րի միջոցին, որոշում է այդպիսի
Համակերպի նախաձեռնութիւնը և
խորհուրդ է տալիս Օրեստի խմբա-
գրներին Հետեւի այս օրինակին:

Հաշտարարութեան բանակներ, նոյն իսկ
զաղափարական բանակներ, չէ կարող
ստանալ թերթը, տեղ բռնել մտքերի
այն փոխանակութեան, որ կազմել են
Թիֆլիսի Հրապարակախօսները: Բայց
այսպիսի համակերպ օրինակին Հետե-
ւում համար պահանջվում է իսկական և
անկեղծ ցանկութիւն Հասարակութեան
օգտուէտ լինելու, ձգտում պետական
և Հասարակական և ոչ թէ անձնական
շահեր իրաւորելու: Եւ այս բանի հա-

կնչ, իսկ ես՝ ստոր դաւաճանս, փոխա-
նակ օրինական թաղաւորին պաշտպանե-
լու ինքս նրա դէմ են գիտուել: Ի՞նչ
պիտի տալ փոխաբանը Բուսովը— ոչնչ:
Ես համոզուած եմ, որ նա վաղ թէ ուշ
ինձ էլ կը շարժուի ամուր շղթաներով
և ամենատալանի տանջանքներ տալով
կը սպանի ինձ: Զէ, պէտք է շուտով ա-
զատուել նրանից և դառնալ իմ աշխար-
հը, այդ է պահանջում իմ ապահովու-
թիւնը: . . .

Եւ նա անկատարի կերպով մտաւ իւր
բանակը, ուր մի վրանի առաջ նստած էին
զինուորները և կամացուց խօսում էին:

— Ուր է Դուրիկը, մի՞թէ նա ապա-
նուած է, հարցնում էր մէկը:

— Զէ, նա ատաւտից վաք, ինչպէս
երեւում է նա փախել է բանակից:

— Զատ լաւ էլ արել է, ինչ կը վա-
շելի մեզ հայոց թաղաւորի դէմ կուտել
տեսնու, թէ նրանից քաջութեամբ էին
կուլում նրանից և ինչպէս կոտորեցին
Բուսովի զինուորներին:

— Արդարադատ Աստուած միշտ ճշմար-
տի կողմը կը լինի, բայց տեսնու, Թէոս,
երբ մեր գունդը սուրջ գնաց, նրանք
պակասեցրին իրանց նետերի արձակելը,
կարծես մեզ խնայում էին:

— Հա, ես լսեցի ինչպէս մէկը գոռում
էր պարսկացի, թէ փախել, փախել, թէ
չէ մեզ էլ կը կոտորենք, և նա անպակի

Գերմանացի միջև օրէն թիւրիմացութիւն կար, այդ անհետանում է այսուհետեւ:

Լուր կայ թէ շուտով Բերլինում կ'առաջարկուի մի ծրագիր Գերմանիայի և Զուիցերլանդի միջև դաշն կնքելու:

ՍԵՐԻՒՄ.—Ուիտիւնը մտադիր է բուրդով և հեռանալու քաղաքական ասպարէզից, իսկ Բերլինի միջոցով ինքնազարգացում է, ինչպէս վկայում են Բերլինից ելած լուրերը: Նախկին ինքնավարներն այժմ ասում են թէ պետի արտաքին Սերիւիլի սահմաններին:

Այնքանոր պատանի թագաւորն արդէն ինքնիշխանութեան մի արտադրութիւնն ստաւ, որ իւր շէրքայապետներին շատ անհաճոյ է եղել: Բերլինի ոտիկանացիները կարգադրել է վերադարձնել ինքնավարներին արձակած քաղաքային պաշտօնականներին իրանց պաշտօնները: Թագաւորը չէ հաւանիլ այդ կարգադրութեանը և հրամայել է Գոլիցին՝ հրաժարեցնել իրանց պաշտօններից ուստիկանացիներ Ստոյան Պրոսիւիին և քաղաքագլուխ Սուրիկովիչին: Գոլիչը հրաժարուել է կատարել թագաւորի հրամայնը և ժողովելով նախարարներին, խորհրդակցել է նոյա հետ և իւր հրաժարական է ներկայացրել թագաւորին: Թագաւորն ստիպուած է եղել զիջանելու:

ՉԵՐՆՈՎՈՐԻՑ.—Չերնովորուցի պատարասութիւններ են տեսնում հանդիսաւոր կերպով տեսնելու սլաւոններն ինքուրով անաշին գրքի տարգրութեան 400-ամեակը:

Սլաւոնական լրագրները մեծ նշանակութիւն են տալիս այդ տոնակոթիւնները և հրաւիրում են բոլոր սլաւոններին ներկայացնել իրենց սպասելի ցետիւնին:

ԱՐՁԱԳԱՆԻՔ

ՀԻՍՏՈՐԻԱՅԻՆ ԴՈՒՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ապրիլի 27-ից.

ՊԵՏԵՐԳՐԱԿԱՆ

Նախարարն այսօր հրատարակած մի հրամանի մէջ ասուած է. 1892 թ. ամառը, երբ ժամատարան անցաւ Գոնի նահանգը և հարկ եղաւ անասուններն անպատճառ սպանել տալ վարձատրութիւն հաստացնելով, կը ընկալանալաւ աւանը, ընտանիքները մի քանիսի դրոմամբ, թող չստուգեւ անասնաբոյժներին նայել բակերը և սպանել տալ ժամատարանով բռնուած անասուններին, մինչև անգամ կայանաւորեց աւանի իշխանաւորներից մի քանիսին և այն բնակիչներին, որոնք համարում էին ամբողջին հրաժարուելու: Մերձաւոր իշխանութեան և նախկինում ատամանի իւր-իւրեքներն էլ չազդեցին բնակիչներին վրայ: Այն ժամանակ խորովից զօրք կանգնեցաւ և անասուններին սպանեցին: Բնակիչները չհակառակեցին, բայց իրանց հետո կ'են պահուած:

Նորին Մեծութիւնը իւր անասնաման սիրով ու բարութեամբը և Գոնի զօրքի ծառայութիւնն ու անհնաւորութիւնն աչքի առաջ պատահականքի առթիւ և հրամայեց հանգստացնել ժողովրդին, բացատրելով ժամատարանի դէմ զօրք դրող միջոցները:

Նախարարը վերջացնում է հրամանը հետևեալ խօսքերով. «Եթե և կրեւանները չհանգստանան օրէնքին և չհասկանալ թագաւոր կայսեր սուր կամքը, նոյա համար ամօթ է նաև Գոնի քաջ զօրքին, որ միշտ խորին անհնաւորութիւն է ցոյց տուել թագաւորին ծառայելու և նորա կամքը կատարելու: Դաւանելով զօնեցիկներին և նոյա հատուորով ծառայութիւնը, ես հաւատարմեամբ եմ որ այդպիսի լուրերը և պատրասակի զկողքեր այլևս չեն

կրկնուիլ և որ ընդհանուր բարեբեհ համար հաստատուած օրէնքները նորա ամենայն ճշգրտութեամբ կրկնատարեն, որքան էլ որ այդ ծանր լինէր ամեն մէկի համար առանձին»:

Ապրիլի 28-ից.

ԼՈՒԻՍ.—Անցեալ գիշեր պատգամաւորների ժողովում փոփոխուից վիճարանութիւններ անդի ունեցան իրանդիլի ինքնավարութեան օրէնագիծը յօդուած առ յօդուած քննելու: Գերլինգի առաջարկութիւնը լիարժեքով առաջին յօդուածը, որ վերաբերում է բրիտանական պարլամենտի անհաճան գլխաւորութիւն ընդունելուն, մերժուեցաւ: Քոն Մոսկիի առաջարկութեամբ, որ պահանջեց այդ խնդրի քննութիւնը վերջացած ճանաչել: Լուր Ռադզովի Չորչին առաջարկեց յիտաձգել վիճարանութիւնները լայնարարելով թէ կառավարութիւնն ստիպուած է կրկին զգալ, որ փորձեց այդպիսով դադարեցնել իրանդական ինքնավարութեան վերաբերեալ վիճարանութիւնները:

Խիտա վիճարանութիւնները լիարժեքով առաջարկութիւնը մերժուեցաւ 307 ձայնի մեծամասնութեամբ ընդդէմ 265-ի:

ԲԵՐԼԻՆ. Երէկ զօրահանգէսը վերջանալուց լիտուի, կայսրն ասաց ժողովուած զինեւորներին ու շաբօֆիցերներին թէ զգալով իր զինեւորները իր լիտուի, թէ իրանդական ինքնավարութիւնը իրանդական օրէնագիծը, բայց իւր ունի որ ապագայ ապրիլի ժողովում կ'ընդունի այս: Իսկ եթէ այս անգամ էլ զօրք լինի իւր լիտուի, նա ամեն հնարաւոր միջոցները գործ կ'ընէ իւր նպատակին հասնելու համար, որովհետև միանգամայն համարում է որ իրանդական ինքնավարութեան համար անհրաժեշտ է զինեւորական նոր օրէնքը: Նա չէ կարծում թէ ժողովուածը թող կը տալ մոլորեցնել իրան այս մասին: Ինքը կայսրը զիտէ որ զինեւորական ինքնավարութիւնը իրանդական ինքնավարութիւնը, ժողովուածը և զօրքի հետ մի ամբողջութիւն է կազմում:

ՁԱՆԱԶԱՆ

«Իբրև ապացոյց մեր բարձր քաղաքակրթութեան,—ասում է «Ռուս-կալա փիլիսոփայ» լրագրի,—կարող ենք յառաջ բերել այն հանգամանքը, որ մի քանի քաղաքներում հարկ է վճարում անդրադառնալ մարդիկ ընտրել քաղաքի ներկայացուցիչներ: Քաղաքացիներն ու քաղաքային խորհուրդներն անգամներին կ'են—անգրագէտ: Օրինակ, «Ենիսեյի կալուածներն, Վերստիսկի» լրագրի № 3-ը գում, 1893 թ. կարգում ենք հետևեալը:

Այնպիսի քաղաքային գումար 1892 թ. յունվարի 9-ի, № 1 վանի տակ ստացուած է, «Քաղաքացիներն Պատիկովի, իրաւատուներն—Մ. Իստով, Պ. Զաւո, Օ. Բուրկով, Փ. Ռազուխին, Փ. Իլեշին, Գ. Կիսել, Փ. Բեզպրոգովսկին և Մ. Փուրաւ, իսկ օրոյս անգրագիտութեան պատճառով ստորագրեցին Ն. Կիսելը»:

Քաղաքացիներն և ուժն իրաւատուներն անգրագիտութեան պատճառով ստորագրել է Ն. Կիսելը»:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱՐԿԻՐ ԶԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ

ՀԻՍՏՈՐԻԱՅԻՆ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

(Կուկա, Վոբոյովի արձանի հանգէպ) Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՈՏԵՐԻՔ

Բ. Ն. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբերում է իրանդական (և ատամնագլուխ) և վերանդական (սիֆիլիս) ցաւերի:

Գ. Մ. ՉԻՊՈՎԱՆ—9—10 ժ. աչքի և ներարկային ց:

Գ. Գ. ՌՈՒԿՈՎՈՎ—10—11 ժ. ներքին, երկնայնոց և կանանց ց:

Ի. Ֆ. ՊՐՈՏԱՍԵՎԻՉ—11—12 ժ. աչքի, կողքի և բերանի ց:

Մ. Գ. ՔԱՆԵՆԵԱՆ—12 1/2—1 ժ. մանկաբարձական և կանանց ց:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երկնայնոց ց:

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ

Ա. Մ. ՓՈՒԴՐԱՅԵԱՆ—5—6 ժ. երկնայնոց և ներքին ց:

Ի. Վ. ՉԵՐՆՈՎՈՐԻՑ—5—6 ժ. աչքի և կողքի ց, փոխալիտուացական հետազոտութիւն լիտի և մէջի:

Ա. Ա. ՊԱՐՈՍՅԱՆ—6—7 ժ. սիֆիլիսի (և մորթու) և վերաբերում է իրանդական և վերանդական ց:

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—7—7 1/2 ժ. և Ն. ՖԱՐՈՅՅԻՍԻԱՆ—7—7 1/4 ժ. աչքի, կողքի, բերանի և ներարկային ց: (Երկնայնոց և մորթու):

Վճար—50 կ. շաքարաւոր (հոստիլիտի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերաբերում:

Ինքնավար Նախարարութեան:

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վրաստանի և Իմերէթի Հայոց վիճակի կրօնատարիքի ատենի մէջ նշանակուած է աճուրդ տարուել մալիկի 3-ին, առանց կրկնաձգելի, կապաւ տալու համար իշխանական պատկան երեքարկեայ տունը, որ գտնուում է Վանաց աւազ եկեղեցու մօտ:

Այսպիսի անկախութիւն:

Ներքին և արտաքին գործեր:

(65) (3—1)

Տփլիսի Բեթլեհէմ Սուրբ Աստուածածին եկեղեցու երեքփոսնի եռամսայ ժամանակամիջոցը լրացած է: Ներքին, հոգեւոր իշխանութեան կարգադրութեամբ որոշուած է Մարիամայ 2-ին, կիրակի օրը, ու պատարագից յետոյ ժամը 10-ին կատարել նոր երեքփոսնի ընտրութիւն: Աւտար իշխան եկեղեցու մեծագոյն ծխականները հրաւիրում են նշանակել օրը նայն եկեղեցին մասնակցելու ընտրութեանը:

Եփիսոսի եկեղեցիների քաղաքագլուխների վերաբերում:

Յ. Գ. ՉԻՊՈՎԱՆ—4—5 ժ. Մ. ՔԱՆԵՆԵԱՆ—(70) (1—1)

ԾԱՆՈԹՅՈՒՆ

Ի նկատի առնելով, որ ապրիլի 30-ին կանդիդատների ցուցակների ընդունելու ժամանակը լրացած է, քաղաքային Վարչութիւնը խոնարհաբար խնդրում է պ. պ. ընտրողներին շտապել մուտքի տոմսեր և կանդիդատների ցուցակների բանակներ ստանալու Վարչութիւնէջ, որպէսզի ընտրութեան օրը հաւարակութեան բազմութիւնից տոմսեր բաժանելու դժուարութիւն չի լինի:

(67) (2—2)

ԹԻՖԼԻՑԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԵՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ստանով լայնարարում է Թիֆլիզում անշարժ կալք ունեցողներին ի դիտութիւն, որ սոյն 1893 թուականի ապրիլի 15-ից ցուցակ է կազմել անշարժ կալքերը տուրքի ենթարկելու, համաձայն Պետական խորհրդի 1887 թուականի յունիսի 15-ին ՐԱՐԿԱՅԻՆ հաստատուած որոշման: Սոյն 1893 թուականի տուրք վճարելու ենթակալ Թիֆլիզում եղած անշարժ կալքերի արժէքը, քաղաքային գնահատական տուրքի գնահատուած ճշգրիտ հիման վրայ, գնահատուած է 34,275,449 ռուբլի (աւելի քան 1892 թ. 10,688 ռուբլ.): Իսկ սոյն 1893 թուականի համար ընդհանուր տուրքի գումարը նշանակուած է 63,611 ռ. 13 կոպ., մինչև օրէնսդրական կերպով ղէտտովանելի նախաձեռնները և Անդրկովկասեան երկրին վերաբերեալ հարկերի որոշելը:

Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.
Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.
100,000	185	700	1
80,000	148	500	—
50,000	92	300	—
30,000	55	100	—
15,000	27	80	—
10,000	18	50	—
8,000	14	40	—
6,000	11	30	—
4,000	7	10	—
2,000	3	9	—
1,000	1	5	—
900	1	3	—

ՕՐԻՆԱԿ.—Ապախով ուրեմն 8745 ռուբլի գնահատուած գումարից տուրք պիտի աւանդուի 16 ռ. 24 կոպ. (8000 ից—14 ռ. 85 կ., 700 ից—1 ռ. 31 կ., 40 ից—07 կ. և 5 ից—01 կ., ընդամենը 16 ռ. 24 կ.), 56,638 ռուբլից—105 ռ. 15 կ. (92 ռ. 83 կ.+11 ռ. 14 կ.+1 ռ. 11 կ.+06 կ.+01 կ.—105 ռ. 15 կ.), ԹԱՎՈՒՆՈՐ ՈՒՅՈՐԸ. համաձայն ֆինանսների նախարարութեան և Նախարարների Մասնաժողովի 1892 թ. դեկտեմբերի 18-ին կայացրած որոշման, բարեհաճել պահանջել այդ տուրքի հինգ տարուայ ընթացքում, սկսած 1893 թ. մինչև 1897 թ. վերջը: Յիշեալ գումարի մէջ է մտնում ինչպիսի գէտակի տուրքի լրացուցիչ օր 1890 թ. մարտի 9-ին Բարձրագոյն հրամանով յետաձգուած էր:

Այս հրամանը կարգադրելու համար քաղաքային վարչութիւնը 1890 և 1891 թ. լրացուցիչ հարկի բաժանումը որոշել է 33,985 ռ. 74 կ. քանակութեամբ, այսինքն 16,992 ռ. 87 կ. իւրաքանչիւր տարի նոյն տարիների հարկաբաժան ցուցակագրութեան համաձայն, Հետեւաբար վճարելի լրացուցիչ հարկի չափը հետևեալ է.

1890 թ. ՏԱՎՈՒՆՈՐ.						1891 թ. ՏԱՎՈՒՆՈՐ.					
Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.	Գնահատուած գումարը.	Տուրքի քանակը.
Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.	Ռուբ.
100,000	52	49	900	—	47	100,000	51	40	900	—	46
80,000	41	99	700	—	37	80,000	41	12	700	—	36
50,000	26	25	500	—	26	50,000	25	70	500	—	26
30,000	15	75	300	—	17	30,000	15	42	300	—	15
15,000	7	87	100	—	5	15,000	7	71	100	—	05
10,000	5	25	80	—	4	10,000	5	14	80	—	04
8,000	4	20	50	—	3	8,000	4	11	50	—	03
6,000	3	15	40	—	2	6,000	3	08	40	—	02
4,000	2	10	30	—	2	4,000	2	06	30	—	02
2,000	1	05	20	—	1	2,000	1	02	20	—	01
1,000	—	52	10	—	1	1,000	—	51	10	—	01

ՕՐԻՆԱԿ. Ապախով ուրեմն 8745 ռ. գնահատուած գումարից 1890 թ. համար պիտի աւանդուի 4 ռ. 59 կ. (8000 ռուբլից—4 ռ. 20 կ., 700 ռուբլ. ից—37 կ. և 40 ռուբլից—2 կ. ընդամենը 4 ռ. 59 կ.), 56,638 ռուբլից—29 ռ. 73 կ. (26 ռ. 25 կ.+3 ռ. 15 կ.+31 կ.+2 կ.—29 ռ. 73 կ.), իսկ 1891 թ. 11 կ.): Հետեւաբար իւրաքանչիւր առանձին կալուածի վրայ ընկած արեւմտական տուրքի գումարը պահանջուած է հինգ տարուայ ընթացքում, սկսած 1893 թ. վերջը: Հաւատար չափով, այսինքն իւրաքանչիւր տարի 1/5 մասը տուրքի:

Քաղաքական գնահատական տուրքից տարբերութիւն ունեցող համար, նոր սահմանուած տուրքի չեն ենթարկուած:

1) Գնահատուած չեն ընդունուած համար, որոնք գտնուում են քաղաքի արտաքին սահմաններում: (Քաղաքի կենդրոնական մասը արտաքին սահմաններից բաժանուելով փոխադրուելու մանրամասն ցուց է տրուած 1889 թուականի «Կառէտ» լրագրի № 114):

2) Այն անապատները, որոնք վրայ տուրքի 15 կոպէկից պակաս բաժին կ'ընկնեն: (1881 թուականի համար տուրք նշանակուած է ամենաբարձր մինչև 180 ռուբլի արժող կալքերի վրայ):

3) Եկամտաւոր արքունի կալքերը:

Այսինքն անապատները և անապատները իրանդական օրէնքի համար տուրքի ենթարկուած են անապատներին: Քաղաքային Վարչութիւնն մէջ ուր, «Կառէտ» լրագրում հրատարակուելուց յետոյ, մի ամսու պիտի ցուցնուի տուրքի ենթարկուած անշարժ կալքերի տեղերը չափաւորութեան համար: Քաղաքային Վարչութիւնը պիտի ընդունուի տուրքի մասին թիւերի և պատասխանների հետ: Քաղաքային խորհուրդը վերապահ է այդ տուրքի հաշուեցոյցը հաստատելուց յետոյ: Քաղաքային Վարչութիւնը պիտի անմիջապէս ձեռք բերէ անշարժ կալքերի տեղերին տուրք վճարելու հրաւիրագրեր ուղարկելու, այդ հրաւիրագրերի մէջ նշանակուած կը լինի անշարժ կալքերի վրայ վերջնականապէս նշանակուած տուրքի չափը:

(68) (1—1)